

Minister Spraw Zagranicznych
KSM 2009/17 170

Warszawa, dnia 16 listopada 2009 r.

Pan Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

W odpowiedzi na oświadczenie Pana senatora Henryka Woźniaka złożone podczas 42. posiedzeniu Senatu w dniu 22 października 2009 r., (pismo nr BPS/DSK-043-2066/09 z dnia 28 października 2009 r.) ws. radykalnego nasilenia się przypadków łamania praw człowieka wobec mniejszości polskiej na Litwie, przedstawiam następujące wyjaśnienia:

MSZ pragnie zapewnić, że problemy polskiej mniejszości na Litwie niezmiennie należą do priorytetów w działalności resortu. Ten specjalny stosunek wynika ze świadomości, że nierozwiązane od lat sprawy coraz bardziej niekorzystnie oddziałują na sytuację i samopoczucie Polaków na Litwie oraz polsko-litewskie relacje polityczne. Jednocześnie, pozostaje dla nas wyzwaniem niechętnie stanowisko strony litewskiej wobec naszych sugestii i brak woli do rozwiązania problemów.

Z analizy sytuacji prawnej i faktycznej mniejszości polskiej na Litwie wyraźnie wynika że mimo zaangażowania w sprawę kolejnych prezydentów, premierów, marszałków Sejmu i Senatu oraz ministrów spraw zagranicznych, podnoszenia przez nich tego zagadnienia na każdym spotkaniu ze swymi litewskimi odpowiednikami, mijające lata nie przynoszą zauważalnej poprawy sytuacji. Obserwując działania strony litewskiej można skonstatować, że w rzeczywistości stosunku władz litewskich do polskiej mniejszości narodowej nie kształtują zapisy *Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republika Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy*, ani *Konwencji Ramowej Rady Europy o ochronie mniejszości narodowych*, ale że kwestie mniejszości są elementem przetargowym w walce o strategiczne cele państwa litewskiego (elektrownia atomowa, most elektroenergetyczny, inne rozwiązania infrastrukturalne itd.).

Wielokrotnie zarówno przez MSZ, jak i na forum Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu RP oraz Sejmu Republiki RL oceniana była realizacja przez stronę litewską ww. *Traktatu* i zawsze okazywało się, że najwięcej uchybień jest w realizacji postanowień dotyczących mniejszości, tj. artykułów 13-15. Strona litewska nie kwestionowała zasadniczo takich ocen. Stosunek strony litewskiej do *Konwencji Ramowej*, dokumentu z założenia kompromisowego, niedoskonałego i raczej wskazującego pożądane cele, niż nakazującego ich wykonywanie, prezentuje nota Ambasady RL z dnia 13 lipca 2009 r., jaką otrzymaliśmy

po czterech miesiącach od naszego zapytania o miejsce *Konwencji Ramowej* w systemie prawnym Republiki Litwy. Nasze pytanie było reakcją na orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego RL z 30 stycznia 2009 r., zakazujące podwójnej pisowni nazw ulic w Rejonie Wileńskim i użyte w uzasadnieniu stwierdzenie, że *Konwencja* ma charakter dokumentu polityczno-programowego. Nota Ambasady faktycznie potwierdzała takie rozumienie przez Litwę *Konwencji* i wskazywała, że władze litewskie na podstawie m.in. ostatnich dwóch akapitów preambuły do *Konwencji*, a zwłaszcza ze stanowiącego wykładnię autentyczną Raportu Wyjaśniającego do *Konwencji Ramowej*, wyprowadzają wniosek, że przepisy *Konwencji* nie posiadają na Litwie bezpośredniej mocy wiążącej.

Sygnalem nowego podejścia rządu RP do tej części relacji polsko-litewskich było sejmowe exposé Pana Ministra Radosława Sikorskiego z 2008 r. Następnie, wielokrotnie było podnoszone i jasno prezentowane stronie litewskiej i opinii publicznej znaczenie kwestii mniejszości w całokształcie stosunków polsko-litewskich. Równocześnie, do czasu zauważalnej zmiany stosunku władz litewskich do mniejszości, ograniczone zostało działanie kilku instytucjonalnych forów rozmów na tematy interesujące stronę litewską. Konstatacja, że prowadzone od lat bilateralne rozmowy i negocjacje (nawet na najwyższym szczeblu) nie przynoszą oczekiwanych, pozytywnych rezultatów, spowodowała, że strona polska postanowiła silnie zaakcentować problematykę praw polskiej mniejszości na Litwie na forum Rady Europy. MSZ podjęło starania o odnotowanie w powstającej w Strasburgu drugiej rezolucji na temat implementacji przez Litwę postanowień *Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych* naszego niezadowolenia z braku postępu na Litwie we wdrażaniu postanowień *Konwencji* do systemu prawnego RL. Od czasu przyjęcia poprzedniej rezolucji wciąż pozostają na Litwie nierozwiązane problemy, m.in. posługiwanie się językiem mniejszości narodowych w kontaktach z administracją publiczną, używanie nazw miejsc i ulic w językach mniejszości oraz zapisywanie imion i nazwisk w dokumentach osobistych. Postępowanie w Strasburgu nie zostało jeszcze zakończone, ale już teraz dzięki działaniom Stałego Przedstawicielstwa RP przy Radzie Europy reprezentanci innych państw dowiedzieli się o nierozwiązanych problemach Polaków na Litwie i stosunku do nich władz litewskich.

MSZ podejmuje ponadto wiele innych działań. Jest wśród nich m.in. codzienne monitorowanie sytuacji mniejszości polskiej przez Ambasadę RP w Wilnie. Otrzymywane informacje służą MSZ do kształtowania polskiej polityki zagranicznej, z traktowaną jako jej integralna część – polityką polonijną. Placówka w Wilnie utrzymuje także stały i bliski kontakt z kierownictwem organizacji polskiej mniejszości, także z politykami litewskimi, mediami polskojęzycznymi i litewskojęzycznymi. Prowadzi rozmowy

z najwyższymi politykami Litwy – jak choćby, gdy ważyły się losy Wileńskiej Filii Uniwersytetu w Białymstoku, przekazuje władzom litewskim różnego typu dokumenty i korespondencję dyplomatyczną, np. *démarche* (jedna z najostrzejszych w dyplomacji form oświadczenia swego stanowiska) po bezprawnym zburzeniu pomnika poświęconego żołnierzom polskim w Oranach (Varenė).

Liczne są działania podejmowane osobiście przez Ministra Spraw Zagranicznych Pana Radosława Sikorskiego, m. in. (w dniu 23 października 2009 r.) rozmowa z ambasadorem RL w Polsce p. E. Meilunasem, podczas której Pan Minister przypomniał rozmówcy krytyczną ocenę poszanowania praw mniejszości na Litwie, podkreślając niepokojącą tendencję do lituanizacji polskich szkół na Litwie, kwestię pisowni polskich nazwisk i nazw topograficznych w języku polskim. Zwrócił również uwagę na intensywny (szczególnie w br.) dialog na wysokim szczeblu politycznym, w ramach którego strona polska wielokrotnie apelowała o poszanowanie postulatów polskiej mniejszości na Litwie. Postulaty strony polskiej nie zostały uwzględnione przez Litwę, która nie realizuje deklaracji o woli uregulowania spraw spornych.

Wcześniej, w dniu 22 kwietnia 2009 r. Pan Minister R. Sikorski odbył rozmowę z Ministrem Spraw Zagranicznych Litwy Panem V.Uszackasem, po której, poinformował media, iż poruszył m.in. kwestie związane z obywatelami litewskimi polskiego pochodzenia, w szczególności dotyczące zwrotu ziemi, ustawy o pisowni nazwisk, jak też sprawy szkolnictwa polskiego na Litwie. Pan Minister R. Sikorski przypomniał wówczas, że wkrótce przypada 15. rocznica podpisania polsko-litewskiego traktatu o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy i wyraził ubolewanie, że nie będzie możliwe świętowanie tego jubileuszu, bowiem nie wszystkie zapisy traktatu zostały zrealizowane. Wypowiedź ta określiła sposób potraktowania tej ważnej rocznicy przez stronę polską, co znalazło odbicie choćby w przebiegu majowego posiedzenia Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu RP i Sejmu RL w Wilnie, po raz pierwszy w historii zakończonego bez wspólnej deklaracji końcowej.

Ważnym sposobem podkreślenia znaczenia problematyki mniejszości polskiej na Litwie było sformułowanie przez Pana Ministra R. Sikorskiego propozycji i doprowadzenie do spotkania Pana Premiera D. Tuska z liderami społeczności polskiej na Litwie w dniu 27 maja 2009 r.

Probleмами mniejszości polskiej na Litwie wielokrotnie zajmowali się także zastępcy Ministra Spraw Zagranicznych i wyspecjalizowane departamenty, w tym nowo wyodrębniony w strukturze resortu Departament Współpracy z Polonią.

Przytoczone powyżej przykłady ilustrują intencje i aktywność MSZ w zakresie rozwiązywania problemów mniejszości polskiej na Litwie. Mam nadzieję, że potwierdzają one znaczenie, jakie resort przywiązuje do tej trudnej problematyki. Mogę też zapewnić, że Ministerstwo kontynuować będzie podejmowanie niezbędnych działań dla poprawienia sytuacji polskiej mniejszości na Litwie i ochrony należnych jej praw.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Spraw Zagranicznych
SEKRETARZ STANU
Jan Borowski